

דיני מלאכות בשביעית
(תולדות, תוספת שביעית)

איסור תולדות

סוגיה מקבילה

איתמר
החורש בשביעית
יש איסור עשה,
אבל האם יש לאו?
מחלוקת רי"ח ור"א אם לוקה

מקורות
(במה נחלקו)

הדעה שזה דאורייתא:
דנים **כלל פרט כלל**
ולכן מרבים את מה שדומה לפרט
חרשה

כלל - שבת שבתון יהיה לארץ
פרטים - שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור
כלל - שנת שבתון יהיה לארץ

1 זה רק כלל ופרט
ולכן לא מרבים

כל אבין:
כי הכללים עשה
והפרטים לא תעשה

2 הדעה שזה לא דאורייתא

גם אם עקרונית
היה ניתן לעשות פה כלל פרט כלל,
כאן יש **לימוד מיוחד (מתולדות הגפן)**
שמלמד שלא מרבים עוד תולדות
כרבא לעיל

ומקשים כנ"ל
הרי בברייתא יש הרבה
איסורים נוספים?

ועונים כנ"ל
זה רק מדרבנן והפסוק
אסמכתא

כשהגיע רב דימי
שמעתי שאמרו
יכול ללקה על התוספת
והביאו לימוד שלא לוקה

על מה
מדובר?

ר' אלעזר
על חרישה
ולמדו שלא לוקה
כרבא שתולדות זה דרבנן
רי"ח
על תוספת שביעית
כפי שיפורט בחלק הבא

אבל
יש דברים שמוותרים

לקשקש (לעדור) תחת הזיתים
למלא נקעים מים ליד האילן
להשקותו ועוגיות מים סביב הגפנים

מה
ההבדל?

בשדה
לא מנכשים, עודרים, מכסחים
בענפי האילן
לא מקרסמין, לא מזרדין, לא מפסגין
בשורשי האילן
לא מזבלין, לא מפרקין (את האבנים)
לא מאבקיין, לא מעשנים.

מצד אחד מרבה הרבה איסורים
(כאילו כתוב **"שדך לא, כרמך לא"**)
(כאמור - לרבא זה מדרבנן)

הברייתא הארוכה
(והתייא)

"שדך לא תזרע"
לכאורה מיותר כי כבר כתוב
"ושבתה הארץ שבת לה"
אלא ללמד שמה שאסור זה
"עבודה מיוחדת בשדה ובכרם"

רש"א
לאברויי (לגדל יותר)
אסור
סיפא
"לאוקמי" (למנוע הפסד)
מותר

והרי בברייתא
קשקוש אסור?

שמות כג, יא
"והשביעית תשמטנה (מלקשקש)
ונטשתה (מלסקל אבנים)"

עונה
רב עוקבא ב"ח

לאברויי
אסור
לסתומי פילי (=לאוקמי)
(לכסות שורשים)
מותר

תוספת שביעית

מקור התוספת

משנה שביעית א, א-ב:
יש תוספת שביעית

עד מתי
חורשין בשיטת?

תלוי אם זה
שדה אילן או לבן

דעה א

דעה ב
ר"ש
יש זמן קבוע לכולם

בשדה לבן
כל זמן שיש לחות
(שזה כל זמן שחורשים בשביל
ליטע מקשאות ומדלעות)

בשעה אילן
עצרת
בשדה לבן
פסח

ב"ש
כל זמן שיפה לפירות
שביעית

ב"ה
עצרת

הדעות

ר' אסי
זה הלמ"ס
רי"ח - ר' נחוניא איש הקנא
"עשר נטיות - הלמ"ס"

כלומר:
אם זה נטיות ילדות (צעירות)
ונטעות 10 בבית סאה
(50 עד 50 אמה)
התירו - כי זה רק לאוקמי

רבנן (ר"ע בברייתא)
פסוק
"בְּחֶרֶשׁ וּבְקִצִּיר תִּשְׁבֹּת" (שמות לא, כד)
שזה מיותר
(כי כבר כתוב "את ספיח קצירך לא תקצור")
אלא מלמד לחריש של שישית וקציר של שמינית

ר"ש
זה הלמ"ס
(והפסוק מלמד שמותר
לקצור קציר של מצווה (עומר))

במשנה בשביעית
שם (ד)
יש דעה שזה מהתורה

איך המקורות
מסתדרים?

איך הדעה שזה תקנה דרבנן
מסתדרת עם התנאים שזה
הלמ"ס/דאורייתא?

ר' יצחק
יש שני שלבים

מפסח/עצרת
תקנה דרבנן
30 יום אחרונים
לר"ש - הלמ"ס
לר"ע - דאורייתא

2 זו מחלוקת תנאים כנ"ל
במשנה בשביעית

1 רבנ"צ
התורה אוסרת עץ בוגר
ההלמ"ס מתיר עץ צעיר
(10 נטיות בבית סאה)
אם יש הלמ"ס שמתיר
שנלמד מההלמ"ס גם את האיסור
אז למה צריך פסוק?

לר"ע
מהתורה
לר"ש
הלמ"ס

איך ומה
ביטלו?

איך ביטלו גם את השלב
של דאורייתא/הלמ"ס?

שיטת רי"ח
ביטלו הכל

הבנה א
בגלל גז"ש
"שבת" שישית
שאין תוספת שביעית

ושואלים
הרי אין בי"ד יכול לבטל
תקנה של בי"ד אחר

ועונה רב הונא/רי"ח
מראש תיקנו שב"ד אחר
יוכל לבטל

דוחה רב אשי
איך גז"ש דוחה דין
מהתורה או מההלמ"ס?
ה' אמר בסיני דברים סותרים?!

הבנה ב
אכן היה הלמ"ס
(כר"ש)

אך מראש הוא
הוגבל רק לזמן המקדש